

Benes Tarr Csilla

Kreatív olvasás à la Vekker Műhely Olvasóvá nevelés drámapedagógiai megközelítésben

Tény, hogy az olvasóvá nevelést nem lehet elég korán kezdeni. Elkezdését sokan már az anyaméhben javasolják. Az olvasóvá nevelés fontossága nem vitatott, mégis mintha a pedagógusok e téren egyre erősebb ellenszélben vívnának szélmalomharcot a diákokkal.

Írásomban elsősorban nem az olvasóvá nevelés módszertanával szeretnék foglalkozni, hanem a Vekker Műhely kreatív olvasási programjaiból kiindulva betekintést nyújtani azok felépítésébe. Néhány gyakorlati példán keresztül pedig konkrét megoldási stratégiákat kínálni kihívásos helyzetekhez, melyekkel a kreatív olvasási foglalkozások során találkozhat a foglalkozásvezető. Mindehhez segítségül hívom a Vekker Műhely kreatív olvasási programjainak tapasztalatait, amelyekre a műhely az elmúlt 10 évben tett szert.

Kiindulási pontként 11 kreatív olvasási program¹ több mint 500 megvalósult foglalkozás tapasztalataiból szemezgetve szeretnék az olvasókkal információkat megosztani, amelyek remélhetőleg hasznos gyakorlati segítségül szolgálhatnak a jövőbeni munkájukban, amennyiben kísérletezni vágnak az olvasóvá nevelés módszerét illetően.

Fókuszkérdés

A Vekker Műhely kreatív olvasási programjainak nincs szigorú, szabályokhoz kötött felépítése. A drámapedagógus foglalkozásvezetőnek szabad keze van a témaválasztást, mind annak a feldolgozását illetően. Fontos kiindulási pont a fő kérdések és a témák megfogalmazása. Ezek tartják végig mederben az adott foglalkozást.

*A rendíthetetlen ólomkatona*² esetében ez a gyakorlatban³ az alábbi kérdések mentén valósul meg:

Mit jelent másnak lenni?

Hogyan nyilvánul meg a másság a mindennapi életünkben?

Milyen hatással van ránk a saját, illetve mások mássága?

Hogyan határozza meg a másság az ólomkatona életét?

Milyen érzés számára másnak lenni?

Fő témák:

A másság mikor/ milyen helyzetekben előny vagy hátrány?

Azonosság/ másság

Mindenki másképp egyforma

Hogyan zajlik egy kreatív olvasási program a Vekker Műhelynél?

A jelenléti foglalkozások általában körben zajlanak, amelyben a foglalkozásvezető és a diákok is helyet foglalnak.⁴ Egy osztállyal zajlik a foglalkozás. Kis létszám esetén megengedett az évfolyamok összevonása, de javasoljuk, hogy a résztvevők száma ne lépje túl a 25–30-as létszámot, mivel ezen felül nehezített az együttműködés, valamint a közös gondolkodás a foglalkozásvezető és az osztály között, továbbá az intimitás tere is sérülhet.

Szövegválasztás

A szöveg- és azon belül a témaválasztást mindenképp igyekszünk az adott korosztály igényeihez alakítani. Volt már, hogy külső felkérés alapján dolgoztunk ki a kreatív olvasási programot.

A *rendíthetetlen ólomkatona* esetében például a Csallóközi Könyvtár az Andersen-éjszakája programsorozat keretén belül konkrét meseválasztás volt. Az viszont, hogy a mesén belül milyen témát szeretnénk mélyebben, közösen kibontani a tanulókkal, a mi választásunk volt. Ebben az esetben a féllábú ólomkatona másságát vizsgáljuk, az ő gondolataiban és érzésvilágában merülünk el, miközben a résztvevő diákok magukban és egymásban is keresik az egyediséget: azt, amiben ők egyénenként különlegeseek, érintve továbbá az elfogadás-kirekesztés témáját. Az adott korosztály igényeit és a foglalkozásvezető ízlésvilágát is tükrözi, hogy milyen irodalmi szövegből indulunk ki.

Forrás: A Vekker Műhely archívuma

A felső tagozatosok esetében online kreatív olvasási programunk alapjául szolgált például Siv Widerberg *Sóderparti* c. verse⁵, de kiindulási pontként működött az *Önkontroll* vagy *Az élet játék* c. kortárs novella is, mindkét novella esetében teret kapott a testiség és az önkontroll.⁶

Fontos hangsúlyozni, hogy a kreatív olvasási programjaink, bár társadalmilag és egyénileg is fontos témákat boncolgatnak – ilyen az elfogadás, az önkontroll, a másság, az egyéni felelősségvállalás a

klímaváltozás kapcsán, a kiközösítés –, azt mindig az adott irodalmi mű, illetve a karakterének, a főszereplőjének a szemüvegén keresztül teszik.

Bár közvetett úton a résztvevők kifejezhetik a saját megéléseiket, problémáikat, fontos hangsúlyozni, hogy a foglalkozásvezető feladata, hogy a beszélgetést visszaterelje az adott irodalmi mű bonyodalmára, és a lehetséges megoldások keresésében az adott mű szolgáljon alapul.

Kihívások a gyakorlatban

Mi van, ha egy-két hangadó túlzottan aktív?

Nehézség tud lenni, ha az osztályban van egy vagy több hangadó diák, akik proaktivitása a többiekől passzivitást válthat ki. A többiek ennek következtében elveszíthetik a belső motivációjukat, gondolván, majd a hangadó úgyis elmondja helyettük is, amit gondol. Természetesen a belső gondolatok így is gazdagok lehetnek a többi diák részéről is, csak ezek nem kerülnek kimondásra.

A többi diák aktív részvételi megnyilvánulását esetleg azzal támogathatjuk, ha nem csak verbalitáson alapuló megnyilvánulási lehetőséget építünk be a foglalkozásba, hanem például írásosat/ rajzolásosat vagy mozgásos játékot is, illetve ha nyitott kérdésünkkel mindenkit válaszadásra sarkallunk.

Forrás: A Vekker Műhely archívuma

Mi van, ha osztály nincs felkészülve az elmélyült közös gondolkodásra, hanem helyette feszültek, zizegők, harsányak, szétszórtak, és mindenki egyszerre beszél?

Ilyenkor az aktivizáló gyakorlatok csak még inkább fokozzák a diákokban zajló feszültséget. Az egyéni problémák kibontására időszűke miatt nincs mód, viszont fontos a megfelelő bizalmi és fókuszállapot

megteremtése. Ezért ilyenkor el lehet térni a megszokott foratókönyvtől, és egy fókuszjátékkal vagy gyakorlattal indítani.

Volt olyan példa, hogy egy kis meditációval indítottunk, ahol a légzésünkre és a testrészeinkre fókuszálva sikerült megtalálni egyfajta nyugalmi állapotot, de van, hogy ilyen helyzetben egy alliteráló névkör a segítség (a diák a saját, meglévő neve elé választ magának egy alliteráló és hozzá illő új nevet – Csacsogó Csilla) vagy épp egy testrész + keresztnév összeállítást – Nyakas Csilla...

Mi van, ha az osztály enervált, érdektelenséget mutat, nincs kedve vagy motiváltsága részt venni a programon?

Mivel a foglalkozások interaktívak, sőt a diákok aktivitása egyben a foglalkozásélmény mérőfoka is, ezért is fontos, hogy a foglalkozásvezető minél több eshetőségre legyen felkészülve. A felkészültség nyilván szakmai előkészülettel jár, de tapasztalati úton is sokat formálódik a foglalkozás és a foglalkozásvezető is. Szükséges viszont bizonyos számú foglalkozás,⁷ mire kialakul egy jó erős szövegkönyv-váz, amelyre a foglalkozásvezető támaszkodhat.

Az „elég jó foglalkozásvezető”

Amire egy foglalkozásvezetőnek mindenképp szüksége lesz a kreatív olvasási programhoz a szakmai felkészültség mellett, az a nyitottság, a bátorság, a jelenlét és a rugalmasság. Merjen kísérletezni és – a diákok igényeiből kiindulva – eltérni is a szövegkönyvtől. Hiszen egy ilyen foglalkozás elsődleges célja nem a tudásátadás vagy az információszerzés, hanem a közösségépítés és az élményszerű tanulás, de gyakran kapunk olyan visszajelzést is a diákoktól, hogy az együttlét öröme és a közös játék jelentette számukra a legnagyobb élményt.

Záróakkordként összegyűjtöttem azokat a kulcsszavakat és készségfejlesztő területeket, amelyek miatt úgy gondolom, hogy a kreatív olvasási program jó választásnak bizonyulhat.

Forrás: A szerző szerkesztése

Kreatív olvasási programok a Vekker Műhelynél

Aktuálisan a programjainkból:

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/mimi-es-liza/> – Kreatív olvasás óvodások és 1–2. évfolyam részére a *Mimi&Liza* c. könyv alapján

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/olomkatona/> – Kreatív olvasási foglalkozás szakaszos olvasással, drámajátékokkal és a kiscsoportos együttműködést elősegítő gyakorlatokkal az alapiskola 3–4. osztályos tanulói számára

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/sziget/> – Kreatív olvasás *A legyek ura* c. könyv kapcsán, 5–7. évfolyam részére

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/klimavaltozas/> – Kreatív olvasás a *Klimakönyv* alapján, a középiskola 3–4. évfolyama és egyetemisták részére

Archívum:

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/a-sarkany-aki-nem-akart-aludni/> – óvodások és 1–2. évfolyam részére

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/tunder/> – 3–4. évfolyam részére

<https://vekkermuhely.com/portfolio-item/eletjatek/> – 8–9. évfolyam részére

A Covid-járvány ideje alatti online programjaink:

<https://ma7.sk/oktatas/animacioval-hodit-a-felvideki-sarkanyfi?fbclid=IwAR25AOJddZ7hejjlhx0Qeah7rGNpurEtBzyXKti7KELK-xcG3c1p7NLGRSo> – *A sárkányfi* című kreatív olvasási programunk online animációs verziójáról egy cikk

<https://vekkermuhely.com/2021/01/12/uj-foglalkozas/> – Ami a szívedet nyomja, Svid Widerberg: *Sóderparti* című verséből kiindulva, 5–7. évfolyam részére

<https://vekkermuhely.com/2021/02/09/ami-a-szivedet-nyomja/>

<https://vekkermuhely.com/2021/01/25/jozsef-attila/> – Curriculum vitae – 8–9. évfolyam részére
<https://ujsoz.com/kultura/jozsef-attilaval-az-online-terben> – Az Új Szóban megjelent cikk a Curriculum vitae foglalkozás kapcsán

<https://vekkermuhely.com/2020/11/10/onkontroll-2/> – Önkontroll című foglalkozásunk középiskolásoknak, önkontroll témára, kiindulási alapként az azonos című novella szolgált

¹Az írás végén címjegyzékben megtalálható az egyes programok internetes elérhetősége.

² Hans Christian Andersen azonos c. meséjét dolgozza fel.

³ Kiindulási példaként *A rendíthetetlen ólomkatona* kreatív olvasási foglalkozást használom az írásomban.

⁴ Az osztályfőnök, illetve az egyéb külső megfigyelő pozícióban lévő tanárok, szakemberek a körön kívül foglalnak helyet az osztályban.

⁵ Kiinduló témája a családi vacsora volt.

⁶ Önkontroll online kreatív foglalkozás középiskolások részére. Az életjáték részvételi foglalkozás 8–9. évfolyamos diákok részére.

⁷ 10–15 foglalkozás után szokott kialakulni